

zin zorg & pasto raat

*in welzijn en buitengewoon onderwijs
bij de Broeders van Liefde*

Visietekst 2014
werkgroep pastores welzijn

Broeders van Liefde

Vooraf

In deze visietekst presenteren wij als werkgroep pastores in de sector welzijn en buitengewoon onderwijs onze opvatting van een eigentijdse en kwalitatieve dienst aan de zinbeleving en het geloof van mensen. Eerst gaan we in op uitdagingen waarvoor wij in de huidige context staan. Vervolgens stellen we, gezien die context, onze visie op deze specifieke dienst of zorg voor. We kiezen daarbij voor een dubbel spoor van zinzorg en pastoraat. Daarna formuleren we in beleidstermen hoe deze visie te realiseren. We gaan in op de domeinen medewerkers, doelgroepen en middelen.

Deze tekst is geschreven vanuit onze concrete ervaringen als pastores en is bedoeld om deze specifieke vorm van zorg te verhelderen, te verfijnen en te verdiepen. Tegelijk willen wij hiermee een basis aanbieden om samen verder werk te maken van professionele en geïntegreerde zinzorg en zinvol pastoraat.

1. Uitdagingen

Het is onze ambitie om, gedragen door onze christelijke inspiratie, mensen in hun eigen spiritueel, religieus of godsdienstig leven te ontmoeten en gepast en zinvol te ondersteunen.

Zorg voor de zinbeleving en het geloof van mensen speelt zich nooit af in het luchtledige, maar concreetiseert zich op maat van de context. De context waarmee wij geconfronteerd worden, heeft uitdagingen op drie niveaus: de samenleving, de voorziening en de school en de dienst zinzorg en pastoraat.

Samenleving

Het eerste niveau is dat van de samenleving met als uitdagingen: pluralisering, individualisering en deïnstitutionalisering.

(1) Met de term pluralisering vatten we het proces waarbij steeds meer verschillende spiritualiteiten, religies en godsdiensten met elkaar in contact komen. Onze samenleving wordt gekenmerkt door deze pluralisering en dit weerspiegelt ook in onze voorzieningen en scholen, zowel bij onze cliënten en leerlingen als bij onze medewerkers. Het aantal mensen dat zich expliciet katholiek of christelijk noemt, neemt af en het aantal dat zich niet- en andersgelovig noemt, neemt toe. In onze voorzieningen en scholen zijn het vandaag vooral het algemeen aanvoelen van zinvolheid van het leven, samen met christelijke, islamitische en oosterse spiritualiteiten die vorm geven aan deze pluraliteit.

(2) Onder individualisering verstaan we het proces waarbij mensen zelf op zoek gaan naar wat voor hen passend is. Allen stippelen ze elk hun eigen zoektocht uit. Vaak laten ze zich hierbij leiden door een verlangen zich zo snel mogelijk goed in hun vel te voelen en door economische principes. Mensen brengen zodoende uit de pluraliteit de voor hen zinvolle elementen samen: ze verenigen uit de verschillende tradities die elementen die passen binnen hun eigen beleving. We spreken hier dan ook over christelijke, islamitische en oosterse spiritualiteiten en niet over het christendom, de islam en bijvoorbeeld het boeddhisme. Leidende principes binnen het zelf zoeken naar wat als persoonlijk zinvol wordt beschouwd, zijn authenticiteit, ervaringsgerichtheid en keuzevrijheid.

(3) Zodoende binden mensen zich ook veel minder aan institutionele kaders, instituten zoals bijvoorbeeld de Kerk. Een term om dit laatste idee te definiëren is deinstitutionalisering. Dit gaat hand in hand met een verschuiving van een 'spiritualiteit van boven' naar een 'spiritualiteit van beneden'. Spiritualiteit van boven wordt gekenmerkt door een moralistische houding: er wordt gezegd wat we (niet) mogen en (niet) moeten. Spiritualiteit van beneden daarentegen heeft oog voor de menselijke existentie in haar sterktes en zwaktes: er is oog voor wat we (niet) willen en (niet) kunnen. Het gegeven dat mensen steeds meer zelf de accenten leggen op wat zij belangrijk vinden, gaat gepaard met een vervreemding van de institutionele religieuze of godsdienstige inhouden en vormgeving en zodoende ook van de institutionele pastorale inhouden en vormgeving.

Vanuit deze uitdagingen is het onze ambitie om, gedragen door onze christelijke inspiratie, mensen in hun eigen spiritueel, religieus of godsdienstig leven te ontmoeten en gepast en zinvol te ondersteunen. Gezien dit veranderde religieuze en spirituele landschap en onze ambitie om hier blijvend een betekenisvolle taak in op te nemen, breiden we de dienst pastoraat uit tot de dienst zinzorg en pastoraat. Zodoende willen we enerzijds gespecialiseerde zorg voor de zinbeleving in de brede betekenis van het woord bieden: zinzorg. Anderzijds blijven we ook specifiek inzetten op de gelovige beleving vanuit christelijk perspectief: pastoraat. Deze beide vormen van zorg zijn aanvullend en niet tot elkaar te herleiden.

Voorziening en school

Daarnaast merken we ook drie uitdagingen op, op het niveau van de voorziening en de school: integratie, pragmatisering en professionalisering.

(1) Integratie van de zorg voor de zinbeleving en het geloof van mensen in de totale werking van de voorziening en de school is een voorwaarde om te kunnen spreken over integrale zorgverlening. Anders geformuleerd is deze integratie een logisch gevolg van de keuze voor een holistische mensvisie. Deze integratie impliceert zowel een beleidsmatige integratie als een interdisciplinaire samenwerking waarbij iedere medewerker haar of zijn verantwoordelijkheid opneemt. Een groter gewicht hiertoe ligt bij de verschillende stuur- en werkgroepen zinzorg en pastoraat. Ze dienen iedereen attent te maken voor de zinbeleving en het geloof van mensen en hiertoe activiteiten op te zetten.

(2) Pragmatisering is het proces dat voeding geeft aan de idee dat alles gemeten en geëvalueerd moet worden aan de hand van criteria als nuttigheid en efficiëntie. Zorg voor de zinbeleving en het geloof van mensen is weliswaar uitermate zinvol, maar de mate van zinvolheid kan zeer moeilijk gemeten worden. Toch wordt ook de dienst zinzorg en pastoraat verondersteld in staat te zijn haar plaats in het geheel van de voorziening en de school en haar activiteiten te verantwoorden.

(3) Zodoende bevindt de dienst zinzorg en pastoraat zich ook in een toenemend proces van professionalisering. Van pastores wordt verwacht dat zij deskundigen zijn op vlak van zinzorg en pastoraat, maar ook dat zij vormingsinitiatieven kunnen begeleiden, in staat zijn mee te werken aan ethische besluitvorming en over de noodzakelijke capaciteiten beschikken om aan visieontwikkeling te doen en deze visie uit te dragen. Professionalisering vooronderstelt zodoende ook profilering. De pastor is iemand met een duidelijk profiel en welomschreven competenties.

Deze uitdagingen motiveren ons een duidelijke visie op zinzorg en pastoraat vorm te geven en een toegankelijke taal te ontwikkelen die ons in staat stelt makkelijk te communiceren, transparant te zijn over onze werking en mensen te enthousiasmeren hier zelf een engagement in op te nemen. We zijn ervan overtuigd dat deze visietekst hiertoe een zinvolle bijdrage levert.

Dienst zinzorg & pastoraat

Op het niveau van de dienst zinzorg en pastoraat staan we tot slot voor een veelheid aan uitdagingen waarbij we telkens een evenwichtsoefening moeten doen.

(1) Een eerste evenwichtsoefening situeert zich op vlak van zinzorg en pastoraat. Eerder al stelden we dat beide vormen van zorg aanvullend zijn en niet tot elkaar te herleiden. Zodoende moeten we differentiëren en ons bewust zijn hoe beide deelwerkingen zich ten opzichte van elkaar verhouden.

(2) Een tweede evenwichtsoefening heeft te maken met de verwijzing naar de christelijke inspiratie. Dit kan zowel heel expliciet als heel impliciet gebeuren. De keuze hierin is bepalend voor bijvoorbeeld de wijze waarop liturgie, vieringen en bezinningen een plaats krijgen en hoe deze worden ingericht.

(3) Een derde evenwichtsoefening heeft te maken met de doelgroepen aanwezig in de voorziening en de school. Eerst en vooral denken we hierbij aan de algemene diversiteit: cliënten en leerlingen, het netwerk van de cliënten en leerlingen, medewerkers, de leef- en werkgemeenschap van de voorziening en de school en hun omgeving. Er is echter ook een interne diversiteit. Afhankelijk van de leeftijd, de problematiek, de interesses en de mogelijkheden binnen deze doelgroepen moeten wij een grote flexibiliteit aan de dag leggen.

(4) De vierde plaats waarbij we naar evenwicht moeten zoeken, wordt gevormd door een aanbodgerichte en een vraaggestuurde werking. Hoewel binnen de sector welzijn en buitengewoon onderwijs vraaggestuurde werkingen steeds meer de norm worden, is het typerend voor zinzorg en pastoraat ook

De pastor is
iemand met
een duidelijk
profiel en
wel-
omschreven
competenties.

een aanbod te doen. Dit aanbod wordt steeds gepresenteerd als een uitnodiging.

Met deze uitdagingen voor ogen ijveren we ervoor zowel inhoudelijk als vormelijk divers te werken, rekening houdend met de specificiteit van de doelgroepen. Daarbij zijn we voortdurend op zoek naar zinvolle manieren om mensen blijvend uit te nodigen authentiek te beleven wat voor hen belangrijk is en ook hen iets te laten ervaren van wat ons ten diepste raakt. Dit telkens weer opnieuw uitnodigen en de idee ook hen iets te laten ervaren van wat wij mogen ervaren, vormt de kern van onze visie.

Onder zinzorg
verstaan wij de
algemene zorg
voor de spirituele
dimensie.

2. Visie

Onder pastoraat
verstaan we
de christelijk
geïnspireerde
ondersteuning
van zinbeleving
en geloof of
zinzorg benaderd
door een
christelijke bril.

Onze visie op zinzorg en pastoraat krijgt vorm vanuit twee verschillende invalshoeken.

(1) De eerste invalshoek bestaat uit het holistisch mensbeeld dat wij voor ogen hebben. Dit beeld kenmerkt zich door vier dimensies: de fysieke, psychische, sociale en spirituele dimensie. De spirituele dimensie is degene die de andere dimensies doorkruist en er diepte aan geeft. Binnen deze dimensie erkennen wij een algemeen menselijk verlangen naar zinvolheid. Mensen proberen van hun leven en samenleven iets mooi en waardevol te maken en er zin en betekenis in te ervaren. Onderhuids en vaak onuitgesproken doordeesemt dit verlangen onze fysieke, psychische en sociale dimensie en zodoende heel ons leven en ons streven.

(2) De tweede invalshoek bestaat uit de ervaring van een cliënten, leerlingen, hun netwerk en medewerkers zich geliefd en gedragen te weten door God, onafhankelijk binnen welke godsdienst of levensbeschouwing zij zich situeren. Deze intense, persoonlijke ervaring vormt de grond van hun handelen, de impuls om blijvend te investeren in mensen en deze ervaring – van zich gedragen en geliefd te voelen – ook voor anderen mogelijk te maken. Pastores vertrouwen zich toe aan God vanuit de christelijke traditie, spiritualiteit en geloofsgemeenschap. Wij menen vanuit deze christelijke inspiratie een bijdrage van onmiskenbare waarde te kunnen leveren binnen het geheel van integrale zorg. Vanuit dit dubbel perspectief – het holistisch mensbeeld en de godservaring – willen wij mensen zorgzaam nabij zijn, een luisterend oor en een passende begeleiding bieden ter ondersteuning van hun zinbeleving en geloof. Daartoe investeren wij enthousiast in zinzorg en pastoraat.

Zinzorg

Onder zinzorg verstaan wij de algemene zorg voor de spirituele dimensie. Deze spirituele dimensie wordt bovenal gekenmerkt door het alledaagse, het triviale, het concrete. Het is precies in dit alledaagse dat mensen ervaringen van zinvolheid, maar ook van zinloosheid

opdoen. Zinzorg vooronderstelt aanwezigheid bij dit alledaagse en impliceert het delen van lief en leed in het alledaagse en het daarbij ontdekken van momenten van ontmoeting, met zichzelf en de ander. Bij deze ontmoeting komt men mogelijks in contact met waarden als vergeving, dankbaarheid, verzoening, eerbied, waardering, menselijkheid. Zinzorg vertrekt steeds vanuit de persoonlijke betrokkenheid van mensen op elkaar, maar kan ook vanuit een bepaalde spirituele inspiratie gevoed en vormgegeven worden. We gaan ervan uit en erkennen dat iedere medewerker, maar ook iedere cliënt en leerling, gekaderd binnen de idee van integrale zorg, in onze voorziening en school aan zinzorg doet. De pastor is degene die de medewerkers, cliënten en leerlingen hier steeds weer aandachtig voor maakt en hier impulsen toe geeft, niet in het minst door zelf een voorbeeld te stellen.

Pastoraat

Onder pastoraat verstaan we de christelijk geïnspireerde ondersteuning van zinbeleving en geloof of zinzorg benaderd door een christelijke bril. Wij geloven, in lijn met onze voorgangers en collega's, broeders en leken, dat het christelijk verhaal en de inspiratie die daaruit voortvloeit een onuitputtelijke bron van bezieling is voor het samen leven en werken. Van dit geloof willen we dan ook getuigen en binnen, maar ook buiten de contouren van pastoraat deze christelijke inspiratie waarmaken. Wezenlijke elementen van deze christelijke inspiratie zijn: (1) het vertrouwen dat het leven fundamenteel zinvol is, (2) de waardering voor ieders unieke eigenheid, (3) het geloof dat wij allen uitgenodigd zijn bevrijd en bevrijdend te leven, (4) het gevoel geroepen te zijn te leven in solidariteit en verbondenheid, (5) de oproep als een goede rentmeester te zorgen

Investeren in zinzorg en pastoraat vormt een uitnodiging te komen tot een verdiepte beleving van wat elk voor zichzelf belangrijk vindt in en aan haar of zijn leven.

voor al wat ons gegeven is, (6) de ervaring zich gedragen en geliefd te weten, in het bijzonder door God die Vader, Zoon en Geest is en (7) de hoop of het visioen van het Rijk Gods. We bieden deze ondersteuning vanuit de overtuiging dat de christelijke inspiratie prikkelend kan werken bij de verdieping van het eigen spiritueel leven, zelfs voor mensen die zichzelf niet christengelovig beschouwen. We menen dat pastoraat slechts authentiek en zinvol kan zijn wanneer het gedragen wordt door een pastor die doordrongen is van deze inspiratie en daarnaast over een aantal beroep-specifieke competenties beschikt. De pastor is hierbij echter niet bang om over het muurtje te kijken en durft ook elementen, zowel inhoudelijk als vormelijk, uit andere spiritualiteiten, religies en godsdiensten naar voren te schuiven.

Investeren in zinzorg en pastoraat vormt een uitnodiging te komen tot een verdiepte beleving van wat elk voor zichzelf belangrijk vindt in en aan haar of zijn leven.

We bieden
ondersteuning
vanuit de
overtuiging dat
de christelijke
inspiratie
prikkelend kan
werken bij de
verdieping
van het eigen
spiritueel leven,
zelfs voor mensen
die zichzelf niet
christengelovig
beschouwen.

3. Beleid

Integratie
veronderstelt
niet alleen dat
iedereen zijn
steentje bijdraagt,
maar ook
verankering in het
beleid.

Deze verdiepte beleving realiseren we door mensen te ondersteunen, enerzijds vanuit presentie en daarbij ingaand op concrete vragen van mensen, anderzijds door hen een actief aanbod te doen.

Heuristiek

Elke vorm van zinzorg en pastoraat begint met presentie of liefdevolle nabijheid. Onbevangen gaan we naar mensen, zoeken we aansluiting bij de dingen waar zij mee bezig zijn en trachten we een klimaat te creëren waarbinnen het veilig is om ook de dingen die het hart aangaan te delen. Dit impliceert dat wij de mens en de plaats waar die staat en de dingen waarvoor die staat en gaat ernstig nemen. Zodoende stimuleren we mensen samen op zoek te gaan naar of te verhelderen wat voor elk waardevol is in dit leven. Wanneer we daarbij focussen op de specificiteit van de pastor stellen we dat zij of hij in het spoor van Jezus loopt. Zij of hij biedt ruimte voor het vinden of ontdekken van momenten waarin iets van transcendentie of van de goddelijke werkelijkheid opduikt. Daarbinnen mogen en kunnen geloof en God ter sprake komen. We omschrijven deze wijze van werken met de term heuristiek, wat letterlijk 'de kunst van het vinden' betekent.

Mystagogie

Naast deze specifieke vorm van aanwezig zijn, doen we een actief aanbod van individuele begeleiding, groepsbegeleiding, animatie en vieringen. Methodologisch wordt elk van deze aangeboden vormen gekenmerkt door hedendaagse mystagogie. Door mystagogisch aan de slag te gaan, verbinden we ons met de eerste christenen en onder andere de woenstijnvaders voor wie mystagogie de gebruikelijke manier was om de geloofsgeheimen of mysteriën sterker te beleven en dieper te leren verstaan. Mystagogie betekent 'inwijding in de mysteriën'. Inwijding impliceert het voortdurend proces van initiatie of introductie en transformatie of omvorming. De mysteriën bestaan uit (1) het mysterie dat iemand zelf is, (2) het mysterie van wat

ons overstijgt en (3) het mysterie van onze relaties met anderen. De pastor nodigt mensen steeds uit te verhelderen of te verdiepen wie zij zelf zijn, wat zij aangenaam, plezierig of zinvol vinden, waar zij het moeilijk mee hebben, waarin hun broosheid ligt. Vervolgens ondersteunt de pastor mensen ook in hun relatie tot wat hen overstijgt, het grotere geheel waarbinnen zij zich bevinden, al dan niet verbonden met een transcendente werkelijkheid. De pastor prikkelt om vanuit de eigen gegevenheid op zoek te gaan naar wat die transcendentie, mogelijks een persoonlijke God, voor de betrokken persoon betekent. Tot slot wordt ook gewerkt aan gemeenschapsvorming en wordt ieder individu ondersteund bij het vinden van haar of zijn plaats en taak of roeping binnen de gemeenschap, de groep waarin zij of hij leeft. Binnen zinzorg en pastoraat is men er zodoende op bedacht mensen samen te brengen en te stimuleren tot zinvol en waarachtig samenleven.

Bij deze drie vormen van inwijding gaan we telkens op een belevingsgerichte, lichaamsgebonden en associatieve wijze te werk. We zetten primair in op de affectieve kant van mensen, veel eerder dan beroep te doen op hun cognitieve capaciteiten. Daarbij investeren we heel erg in verhalen en in het gebruik maken van symbolen, rituelen en stilte. De verhalen kunnen zowel profaan als religieus van aard zijn en de symbolen en rituelen zowel typisch religieus als dagelijks van aard. Symbolen, rituelen en stilte bieden toegang tot de diepere dimensie van de werkelijkheid en maken beleving, maar ook participatie en doorleving mogelijk. Het doel is het stimuleren van verbeelding, het in beeld brengen van wat niet in beelden te vatten is en zodoende te komen tot verdieping.

Medewerkers van zinzorg & pastoraat

Uit ervaring weten we dat de zorg voor de zinbeleving en het geloof van mensen niet in handen van één persoon ligt, noch mag liggen. Zinzorg en pastoraat veronderstellen een breed draagvlak van zowel medewerkers, het netwerk rond de cliënten en leerlingen als de cliënten en leerlingen zelf. De zorg voor de zinbeleving en het geloof van mensen is geen eenrichtingsverkeer vertrekkend vanuit de medewerkers gericht op de cliënten en leerlingen, maar een gedeelde zorg in verschillende richtingen.

Zinzorg en pastoraat komen zodus maar tot hun doelstelling, namelijk persoonlijke verdieping en gemeenschapsvorming, wanneer het volledig geïntegreerd is in de werking van de voorziening en de school en hier op alle niveaus in de voorziening en de school in wordt geïnvesteerd. Iedereen heeft hier eerst en vooral individueel een verantwoordelijkheid in op

te nemen. Een meer gestructureerde manier van werken aan zinzorg en pastoraat vindt plaats binnen verschillende stuur- of werkgroepen. Binnen deze stuur- of werkgroepen kan men zowel werken rond de lokale visie op zinzorg en pastoraat als concreet inhoud en vorm geven aan groepsactiviteiten, animatie en vieringen. In deze stuur- en werkgroepen kunnen zowel medewerkers, vrijwilligers als cliënten en leerlingen zitten. Door deze manier van werken geven wij invulling aan het adagium 'niets voor ons zonder ons'.

Integratie veronderstelt echter niet alleen dat iedereen hiertoe haar of zijn steentje bijdraagt, maar ook verankering in het beleid. Door zinzorg en pastoraat te omschrijven als een beleidsdomein tonen we dat we aandacht hebben voor de spirituele dimensie in iedere mens en geven we uitdrukking aan onze christelijke inspiratie.

Binnen dit geheel vormt de dienst zinzorg en pastoraat het centrum. Deze dienst is een stafdienst bij de algemeen directie en bestaat uit minstens één pastor die vanuit haar of zijn specifieke deskundigheid het beleid rond zinzorg en pastoraat mee uittekent en uitvoert, medewerkers, cliënten en leerlingen en hun netwerk motiveert en ondersteunt en de brug slaat met de ruimere (kerk)gemeenschap. De pastor kan voor wat betreft ondersteuning steeds terugvallen op haar of zijn lokale directie, op de collega-pastores uit de andere voorzieningen en scholen binnen de groep Broeders van Liefde, de collega-pastores uit andere voorzieningen binnen het bisdom, medewerkers uit het bisdom en op de stafmedewerker pastoraat van de Broeders van Liefde.

We nemen
de mens en
de plaats
en dingen
waarvoor die
staat ernstig.

Doelgroepen van zinzorg & pastoraat

Bij uitstek zijn het de cliënten en de leerlingen die de vruchten plukken van zinzorg en pastoraat. Geïntegreerd in de zorg en in de concrete leefwereld van de cliënten en de leerlingen realiseren we zinzorg doorheen toegewijde aandacht, oprechte bekommernis en liefdevolle gerichtheid op hun hele mens-zijn. In het pastorale aanbod nemen we de mogelijkheden, maar ook de beperktheden van de cliënten en de leerlingen ten volle ernstig. We bevestigen hen vooral in die dingen waarin ze goed zijn en waarin ze mogelijks nog kunnen groeien. Over de voorzieningen en de scholen binnen de sector welzijn en buitengewoon onderwijs heen, maar ook binnen de voorzieningen en de scholen differentiëren we en specialiseren we ons in aansluiting bij de specificiteit van de cliënten en de leerlingen; licht, matig, ernstig of diep verstandelijke beperking, ernstige emotionele of gedragsproblemen, lichamelijke beperkingen, visuele of auditieve beperkingen en/of autisme-spectrumstoornissen.

Ook het netwerk van de cliënten en de leerlingen vormt, meestal weliswaar in beperkte mate, een doelgroep van ons zinzorg en pastoraat. Daarnaast richten we ons tot onze medewerkers. Behorend tot onze leef- en werkgemeenschappen en in respect voor hun persoonlijke spirituele overtuigingen, hebben we ook aandacht voor hen. Zowel in goede als in minder goede dagen, bij hun dagelijkse taken en bekommernissen als bij belangrijke gebeurtenissen in hun leven tonen we betrokkenheid. Daarnaast bieden we hen ruimte en doen we ook hen een aanbod om hun zinbeleving en geloof in de werksituatie op een betekenisvolle manier te beleven en te verdiepen.

Binnen zinzorg & pastoraat is men er zodoende op bedacht mensen samen te brengen en te stimuleren tot zinvol en waarachtig samenleven.

Middelen

Om deze visie te realiseren is er natuurlijk nood aan middelen. Eerst en vooral wijzen we op het belang van de aanwezigheid van een kapel of een sacrale of stille ruimte die al dan niet interreligieus aangekleed wordt. Deze kapel of ruimte moet ten allen tijde beschikbaar zijn om zowel individueel tot rust te kunnen komen, te mediteren of bidden als voor gemeenschappelijke activiteiten en vieringen. Om de affectieve veiligheid die deze ruimte biedt te blijven garanderen, wordt deze enkel gebruikt in het kader van zinzorg en pastoraat.

Daarnaast moet iedere pastor beschikken over een eigen ruimte waar zij of hij zich kan toeleggen op praktisch, voorbereidend en administratief werk en waar werkmiddelen (spelen, boeken, films, enzovoort) verzameld worden. Deze ruimte kan ook de plaats vormen waar de pastor mensen ontvangt. Bij voorkeur is deze ruimte makkelijk toegankelijk zodat iedereen vlot de weg naar de pastor vindt.

Vervolgens moet er voldoende budget zijn voor zowel de aankleding van de ruimtes als voor concrete werkmiddelen en relevante literatuur of vaktijdschriften. Uitgaven moeten weliswaar steeds proportioneel zijn en verantwoord worden. Wat betreft de aankleding van de ruimtes en de werkmiddelen wordt er, indien mogelijk, bij voorkeur gewerkt met materialen die binnen de voorziening en de school vervaardigd worden door de cliënten en de leerlingen. Op deze wijze worden niet alleen de kosten gedrukt, maar wordt interdisciplinaire samenwerking gestimuleerd en wordt de band tussen het dagelijkse leven en de spirituele dimensie verduidelijkt en worden mensen geprikkeld het buitengewone in het gewone te ontdekken.

Tot slot moet het beleid ook voldoende bedacht zijn op de structuren noodzakelijk om te kunnen komen tot dynamische zinzorg en pastoraat. Rekening houdend met het aantal erkenningen voor cliënten en leerlingen moeten er voldoende uren vrijgemaakt worden om kundige pastores aan te trekken en aan het werk te zetten. Ook een eerlijke verloning waaruit respect voor de pastor blijkt en mogelijkheden tot verdere vorming en ontwikkeling van de pastor zijn hierbij noodzakelijk.

Geïntegreerd
in de zorg en
in de concrete
leefwereld van
de cliënten en
de leerlingen
realiseren we
zinzorg doorheen
toegewijde
aandacht,
oprechte
bekommernis
en liefdevolle
gerichtheid op hun
hele mens-zijn.

Tot slot

In de voorliggende visietekst rond zinzorg en pastoraat in de sector welzijn van de Broeders van Liefde hebben we gezocht naar een evenwicht tussen enerzijds aansluiting vinden bij de klassieke praktijken en opvattingen over zorg voor de zinbeleving en het geloof van mensen en anderzijds recht doen aan de complexe realiteit van pastoraat vandaag in onze sector. Hierbij benadrukken we dat de concrete invulling en uitwerking van zinzorg en pastoraat steeds lokaal moet plaatsvinden, vanuit en in dialoog met de particuliere cultuur van de betrokken voorziening en school en de concrete partners in de voorziening en school. Met deze visietekst bieden we geen massieve beleidsnota, maar een richtlijn, een aanzet waarmee we hopen samen blijvend te werken aan verheldering, verdieping en verfijning van zinzorg en pastoraat. Concreete richtlijnen met betrekking tot de functieomschrijving en de competenties van de pastor en de procedure voor de aanwerving van pastores vormen elk een bijlage bij deze visietekst.

Bijlage 1: Functieomschrijving, profiel en competenties van pastores in de sector welzijn en buitengewoon onderwijs bij de Broeders van Liefde

1. Uitgangspunt

Uitgedaagd door de processen (1) professionalisering, (2) pragmatisering en (3) integratie van zinzorg en pastoraat in de gehele zorg, achten we het noodzakelijk een transparante functieomschrijving, een duidelijk profiel en richtinggevende competenties van pastores in de sector welzijn en buitengewoon onderwijs bij de Broeders van Liefde te presenteren.

2. Functieomschrijving

De pastor vormt de motor van de dienst zinzorg en pastoraat. Dit impliceert dat zij of hij de drijvende kracht is die mensen motiveert blijvend aandacht te besteden aan de zinbeleving en het geloof van iedereen die hen omringt. We denken hierbij in de vooreerst aan de cliënten en de leerlingen, vervolgens aan hun netwerk en de medewerkers.

De pastor doet dit in de eerste plaats door zelf een voorbeeld te zijn inzake presentie of liefdevolle nabijheid. Zij of hij ondersteunt mensen in het verdiepen en versterken van de concreet ervaren momenten van zinvol- en zinloosheid, de eigen spirituele visie en de beleving van momenten waarin iets van transcendentie of goddelijkheid oplicht.

Vervolgens zet de pastor allerlei initiatieven op die de aandacht voor de zinbeleving en het geloof van mensen enigszins structureren, vormgeven of hiertoe handvaten aanreiken. Deze initiatieven vinden plaats vanuit een christelijk geïnspireerde visie, maar staan open voor inhouden en vormgevingen uit andere spiritualiteiten, religies en godsdiensten. Zodoende geeft de pastor, vanuit een humaan en christelijk perspectief en in dialoog met andere spiritualiteiten, mee vorm aan de identiteit van de voorziening en werkt zij of hij mee aan de bevordering van zowel de kwaliteit van leven als de kwaliteit van zorg in de voorziening.

De pastor is als stafmedewerker het centraal aanspreekpunt of de referentiefiguur van de dienst zinzorg en pastoraat. Zij of hij tekent en voert, in overleg met de directie, het beleid betreffende zinzorg en pastoraat uit. Zodoende vormt de pastor, voor wat betreft de zorg voor de zinbeleving en het geloof, de rechterhand van de directie.

Verder is de pastor de voorzitter van de lokale stuur- of werkgroepen rond zinzorg en pastoraat, waarbij zij of hij de leden ondersteunt de visie op zinzorg en pastoraat te verhelderen en te verdiepen en de concrete praxis te verfijnen.

Naast het voorzitterschap van de lokale stuur- of werkgroepen, neemt de pastor zelf deel aan de werkgroep pastores welzijn-buitengewoon onderwijs bij de Broeders van Liefde, aan de diocesane bijeenkomsten voor pastores in de orthopedagogische zorg en aan relevante studiedagen, mogelijks aangevuld door deelname aan de werkgroep ethiek en de werkgroep identiteit.

Tot slot heeft de pastor als taak de brug te slaan met de ruimere (kerk) gemeenschap.

3. Profiel

Voorwaarde om binnen de groep Broeders van Liefde erkend te worden als pastor is het gevolgd hebben of het aan het volgen zijn van een erkende theologische of pastorale opleiding. Dit is noodzakelijk voor mensen die meer dan twaalf uren als pastor tewerkgesteld zijn of hier binnen een andere functie voor zijn vrijgesteld.

Mensen die minder dan twaalf uren tewerkgesteld of vrijgesteld zijn zich te engageren binnen zinzorg en pastoraat en geen erkende theologische of pastorale opleiding hebben gevolgd, noemen we pastoraal medewerkers. Zij nemen dezelfde taken op als de pastores, dit weliswaar met in acht name van het beperkte aantal uren. Bovendien worden zij m.b.t. de deelname aan werkgroepen enkel verwacht deel te nemen aan de werkgroep pastores welzijn-buitengewoon onderwijs van de Broeders van Liefde.

Naast de theologische of pastorale opleiding is blijvende bijscholing op zowel pastoraal als (ortho)(ped)agogisch vlak wenselijk.

Verder worden pastores geacht te werken vanuit een christelijke inspiratie die zich fundamenteel uit in de ervaring van en het geloof zich gedragen en bemind te weten door anderen en door God. Vanuit deze beleving is de pastor vertrouwd met de christelijke traditie, spiritualiteit en geloofsgemeenschap.

De pastor kent een grote affiniteit met de algemene missie en de leiderschapsfilosofie van de Broeders van Liefde en voelt zich aangetrokken

tot de identiteitsverklaring en de cultuur van de betrokken voorziening en school.

4. Competenties

De professionaliteit van de pastor typeert zich naast haar of zijn opleiding en persoonlijke inspiratie in een aantal basis- of generieke en een aantal beroep-specifieke competenties.

a. Basiscompetenties

Wat betreft basiscompetenties gaan we ervan uit dat pastores alle basiscompetenties noodzakelijk binnen een staffunctie in de sector welzijn en buitengewoon onderwijs hebben. Daarnaast zijn er vijf basiscompetenties die we erg belangrijk vinden en daarom in de verf zetten.

(1) De eerste basiscompetentie bestaat uit presentie of het liefdevol aanwezig kunnen zijn bij mensen. Deze competentie omvat waardering voor de uniciteit van iedere mens, waachtheid in denken, spreken en doen en openheid voor al wat zich aandient.

(2) De tweede basiscompetentie bestaat uit inlevingsvermogen of de kracht weten mee te denken en te voelen met de ander, zonder zich met die ander te identificeren. Dit veronderstelt belangstellend en opletend kunnen luisteren, maar ook creativiteit en flexibiliteit.

(3) De derde basiscompetentie behelst totale communicatie; zowel verbaal, non-verbaal als ervaringsgerichte en symbolische communicatie.

(4) De vierde basiscompetentie vatten we met de term zelfzorg. Hieronder verstaan we het vinden van een goede balans tussen draagkracht en draaglast. Zelfreflectie, relativeringsvermogen en het durven beroep doen op anderen zijn hierbij van tel.

(5) De laatste basiscompetentie is een positieve ingesteldheid en specifiek: humor. Zorg dragen voor de zinbeleving en het geloof van mensen veronderstelt het kunnen werken met een glimlach en een knipoog.

b. Beroep-specifieke competenties

Specifieke competenties voor de pastor zijn de heuristische en de mystagogische competentie.

(1) De heuristische competentie houdt in dat de pastor in staat is met anderen momenten of elementen van zinvolheid op te pikken en deze samen tot betekenis en verdieping te brengen.

(2) De mystagogische competentie impliceert de kunde de ander te dragen in haar of zijn exploreren van de mysteriën: het mysterie dat iemand zelf is, het mysterie van wat iemand overstijgt en het mysterie van de relatie met de anderen.

5. Tot slot

Deze functieomschrijving, dit profiel en de competenties vormen een handig instrument bij zowel de aanwerving van pastores als bij de dialoog omtrent en de verheldering van de concrete inhoud en vormgeving van zinzorg en pastoraat.

Bijlage 2: Procedure voor de aanwerving van pastores in de sector welzijn bij de Broeders van Liefde

1. Uitgangspunt

De dienst zinzorg en pastoraat is een stafdienst bij de algemeen directie. Enerzijds wordt een pastor aangeworven door de raad van bestuur van de Broeders van Liefde en de directie van de voorziening. Anderzijds krijg de pastor een kerkelijke erkenning, benoeming en zending van de plaatselijke bisschop. Dit zorgt ervoor dat er meerdere partijen betrokken zijn bij de aanwerving van een pastor: de lokale directie en, indien aanwezig in de voorziening en school, het diensthoofd zinzorg en pastoraat, het Provinciaalteam van de Broeders van Liefde en de lokale bisschop. Dit brengt een aantal consequenties met zich mee voor een correcte gang van zaken bij die aanwerving. Deze worden hieronder stapsgewijs aangegeven. Ze zijn van toepassing op zowel aanwervingen van onbepaalde duur als voor tijdelijke aanwervingen.

2. Procedure

Bij het vrijkomen van een betrekking wordt in samenspraak tussen de sectorverantwoordelijke en de algemeen directeur een vacature uitgeschreven. Ook de stafmedewerker pastoraat van het Provinciaalteam en eventueel het hoofd van de dienst zinzorg en pastoraat worden hier actief bij betrokken.

De directie laat via een gemotiveerd advies aan de sectorverantwoordelijke weten of er door de voorziening of school onmiddellijk geschikte mensen voorgesteld kunnen worden. Indien dit het geval is, kan de sectorverantwoordelijke oordelen of hij de betrokkene(n) onmiddellijk uitnodigt voor een kennismaking of hun kandidatuur meeneemt in de verdere procedure. De beslissing wordt ten aanzien van de algemeen directeur gemotiveerd.

Ook de sectorverantwoordelijke laat aan de betrokken voorziening of school weten of er door het Provinciaal geschikte mensen voorgesteld kunnen worden. Indien dit het geval is, nodigt de algemeen directeur de betrokkene(n) uit voor een kennismaking, eventueel samen met het hoofd van de dienst zinzorg en pastoraat. De algemeen directeur maakt een gemotiveerd advies over deze kandida(a)t(en) over aan de raad van bestuur op basis waarvan deze een beslissing zal nemen.

Indien er door de directie en/of het Provinciaal geen geschikte kandidaten aangebracht kunnen worden of de aangebrachte kandidaten uiteindelijk niet weerhouden worden, maakt de betrokken voorziening en school de vacature via verschillende kanalen bekend: de eigen website, de website van de Broeders Van Liefde, de Elisabeth-website, via het bisdom, via de faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven, enzoverder.

Mensen die op de vacature reageren, worden door de algemeen directeur van de voorziening uitgenodigd voor een sollicitatiegesprek met haar of hem. Mogelijks wordt de directeur bijgestaan door de stafmedewerker van het Provinciaal en eventueel door het diensthoofd. Daarna verwijst de algemeen directeur de potentiële kandida(a)t(en) (max. 3 - met vermelding van de voorkeur) door naar het Provinciaal voor een gesprek met de sectorverantwoordelijke en de stafmedewerker pastoraat. Bij een negatieve beoordeling vraagt de sectorverantwoordelijke de betrokken voorziening een nieuwe kandidaat voor te stellen. Bij een positieve beoordeling legt de sectorverantwoordelijke de kandidatuur ter goedkeuring voor aan de raad van bestuur. Als de kandidaat door de raad van bestuur aanvaard is, maakt de sectorverantwoordelijke dit kenbaar aan de algemeen directeur van de voorziening. De algemeen directeur brengt de kandidaat hiervan op de hoogte en bezorgt het Provinciaal alle gegevens nodig voor de opmaak van de arbeidsovereenkomst.

De algemeen directeur van de voorziening legt de kandidatuur daarna

ter erkenning voor aan de bisschop van het diocees waarin de voorziening gevestigd is. De nieuw aangeworven pastor meldt zich aan voor een gesprek met de vicaris, waarna de pastor een benoeming en zending ontvangt. Indien de betrokken pastor dit wenst, kan de directie aan het bisdom vragen om een plechtige aanstellingsviering, voorgegaan door de betrokken vicaris.

3. Verwachtingen

De nieuwe pastor wordt gevraagd tijdens het eerste dienstjaar in supervisie te gaan bij een supervisor naar keuze. Deze supervisor kan iemand zijn vanuit het bisdom, maar ook de stafmedewerker pastoraat. Indien de nieuwe pastor kiest voor supervisie vanuit het bisdom, heeft zij of hij halverwege en naar het einde toe van het eerste dienstjaar een gesprek met de stafmedewerker pastoraat over het eigen functioneren en welbevinden in de organisatie.

Naar het einde toe van het eerste dienstjaar volgt binnen de eigen voorziening een evaluatiegesprek met de algemeen directeur en eventueel het hoofd van de pastorale dienst over het functioneren en welbevinden in de voorziening in het algemeen en in het pastorale team in het bijzonder. De raad van bestuur wordt ingelicht over de resultaten van deze evaluatie.

4. Tot slot

Met deze procedure worden de verschillende stappen op een rijtje gezet bij de aanwerving van een nieuwe pastor. De procedure is bedoeld als een kader voor een zekere correctheid, transparantie en eenvormigheid bij het aanwerven van nieuwe pastores. Uiteraard is deze procedure steeds voor bijstellingen vatbaar. Vragen, bedenkingen en bijkomende suggesties kunnen in dat perspectief steeds doorgestuurd worden naar de stafmedewerker pastoraat van het Provinciaalteam, die dit bespreekt met de sectorverantwoordelijke.

Deze visietekst is het resultaat van een proces in de
werkgroep pastores welzijn-buitengewoon onderwijs
bij de Broeders van Liefde.

Op het moment van de publicatie van deze tekst
horen de volgende personen tot deze groep:

Charlotte Van Acker
Chris Nollet
Christiane De Mesmaeker
Dirk Van De Loock
Dorien Veltens
Ilse Dereymaeker
Jef Goethals
Kathleen Martens
Lief Lemmens
Monique Martens
Veerle Gouwy
Wilfried Jorissen